

**การจัดการความรู้ด้านทุนทางสังคมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง
ของชุมชนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในพื้นที่
เทศบาลตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่***
**Knowledge Management on Social Capital for Strengthening
Local Communities with Participation of Civil Society in
Pa Miang Subdistrict Municipality Area Doi Saket District
Chiang Mai Province**

วินิจ พาเจริญ, สุริยจรัส เตชะตันมินสกุล, สทภาพร แสงสุโพธิ์ และนนท์ น้าประทานสุข
Winit Pharcharuen, Suriyajasas Techatanminasakul, Sathaporn Saengsupho
and Non Naprathansuk

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
School of Administrative Studies, Maejo University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: winit.phacharuen@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ถอดบทเรียนการจัดการความรู้ด้านทุนทางสังคมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ผ่านมา 2) วิเคราะห์ทุนทางสังคมที่แสดงสถานะและศักยภาพของชุมชนในการจัดการความรู้ทุนทางสังคม 3) นำเสนอแนวทางการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลป่าเมี่ยงเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ตัวแทนกลุ่มองค์กร/หน่วยงาน ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลมีหลากหลายรูปแบบ การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร การลงพื้นที่สำรวจ การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นที่ศึกษา เป็นการนำเสนอในรูปแบบเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. พื้นที่เทศบาลตำบลป่าเมี่ยง บริบทส่วนใหญ่ล้อมรอบไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำแม่กวัง ประกอบด้วย 6 หมู่บ้าน มีวิถีในการดำรงชีวิตอยู่ในพื้นที่ต้นน้ำลำธารด้วยรูปแบบ

*ได้รับบทความ: 9 เมษายน 2565; แก้ไขบทความ: 7 มิถุนายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 8 มิถุนายน 2565

ที่หลากหลายมาอย่างยาวนาน จึงมีลักษณะทางสังคมแบบพหุวัฒนธรรม โดยชุมชนท้องถิ่นมีทุนทางสังคมที่สำคัญคือ 1) ทุนบุคคล 2) ทุนแหล่งเรียนรู้ องค์กรชุมชน 3) ทุนหน่วยงาน ภาคีเครือข่าย 4) ทุนวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 6) ทุนชุมชนจัดการตนเอง ส่งผลให้ชุมชนมีการเรียนรู้ การปรับตัว สามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางกระแสการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงได้

2. ทุนทางสังคมและศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นเทศบาลตำบลป่าเมี่ยง มีลักษณะโดดเด่นด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่เป็นแหล่งเรียนรู้และความหลากหลายของรูปแบบในการดำรงวิถีชีวิตที่สามารถบ่งบอกถึงความมั่นคงในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชนท้องถิ่น โดยมีการบูรณาการและประสานงานร่วมกับทุกภาคส่วนเป็นอย่างดี

3. ผลการสังเคราะห์ศักยภาพของทุนทางสังคมในพื้นที่ โดยใช้เทคนิค SWOT Analysis นำไปสู่การกำหนดการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลป่าเมี่ยง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ คือ 1) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนบนฐานวัฒนธรรมท้องถิ่น 2) การสืบสานวัฒนธรรม จารีต ประเพณี และภูมิปัญญา 3) การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างพอเพียง สมดุล และยั่งยืน 4) การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และอยู่ดีมีสุข โดยเรียกยุทธศาสตร์นี้ว่า PA MIANG Model เป็นยุทธศาสตร์ที่ผู้ทรงคุณวุฒิ ชุมชน ได้การประเมินและผ่านการรับรองโดยผ่านเวทีประชาคมแล้ว

คำสำคัญ: การจัดการความรู้; ทุนทางสังคม; ยุทธศาสตร์การพัฒนา; การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม

Abstract

This research aims to 1) Take out the lessons learned from knowledge management on social capital in the development of local communities in the past, 2) analyze social capital that shows the status and potential of the community in the knowledge management of social capital, 3) present a guideline for the development of Pa Miang Subdistrict Municipality and strengthen the participation of local communities. This research was carried out with a qualitative method of research and the Key informants include community leaders, corporate/agency representatives, and 50 residents. Various tools were used to collect data, which includes document data analysis, field survey, observations, interviews, group discussions including organizing of an exchange forum. The data were then analyzed, and content was synthesized according to the studied issues, which are presented in a descriptive form.

The results showed that:

1. Most of the context of Pa Miang Subdistrict Municipality is surrounded by natural resources such as Mae Kuang River Basin, which consists of 6 villages. Their way of life in the watershed area was in various forms. therefore, their social character was multicultural in which the local community has the following important social capital, such as (1) individual capital (2) learning resource fund, community organization (3) agency fund, network partners (4) cultural and local wisdom capital (5) natural resource and environment capital (6) Self-managed community grants. As a result, communities have to learn, adapt, and be able to survive in the midst of development and change.

2. The Social capital and potential of local communities in Pa Miang Subdistrict Municipality are characterized by natural resources, which are a source of learning and have a variety of lifestyles, that can indicate stability on a personal level with good integration and coordination with all sectors.

3. The result of the potential synthesis of social capital in the area using SWOT Analysis techniques led to the preparation of Pa Miang Subdistrict Municipality's development strategy to strengthen the participation of the civil society in the local communities which consists of 4 strategies as follows: 1: Sustainable Resource Management, based on local culture 2: Cultural heritage, customs, traditions and wisdom. 3: Sufficiency, balance, and sustainable development of community economy 4: Building a learning society and well-being. This strategy is called PA MIANG Model, which is a strategy that experts and communities have assessed and certified through a community forum.

Keywords: Knowledge management; social capital; Development Strategy; Civil society participation

1. บทนำ

นับตั้งแต่ประเทศไทยเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-7 ในการพัฒนาประเทศ ด้วยความหวังให้ประชาชนฐานะมั่นคง คุณภาพชีวิตดี มีความสุข โดยเน้นเฉพาะยุทธศาสตร์พัฒนาเศรษฐกิจทุนนิยมด้านเจริญ

เติบโตเศรษฐกิจควบคู่ความทันสมัยมาใช้ต่อเนื่องมากกว่า 50 ปี แต่ปรากฏว่า ผลผลิตมวลรวมความสุขประชาชนลดลง ขณะผลผลิตภัณฑมวลรวมภายในประเทศเพิ่มจากกำไรการผลิต ส่งออกสินค้าเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมขายทั่วโลก ฉะนั้นสรุปได้ว่า ยุทธศาสตร์พัฒนาประเทศส่งผลให้เกิด

ปรากฏการณ์ปัญหาสังคมมากมาย ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคลที่มีจิตใจเห็นแก่ตัว ระดับชุมชนขาดความเอื้ออาทรต่อกัน ระดับประเทศใช้ความรุนแรงแก้ไขความขัดแย้ง (มานิตตา ชาญไชย, 2563) จากการที่ประเทศไทยประสบวิกฤตทางเศรษฐกิจ แนวทางการพัฒนาที่เน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจการเพิ่มรายได้ การบริโภคโดยการซื้อจากตลาดจนส่งผลให้ปัญหาสังคมทวีความรุนแรงมากขึ้น ทั้งการเพิ่มของประชากร ความยากจน การว่างงาน การขาดแคลนที่ทำกิน การบุกรุกทำลายป่า ราคาพืชผลการเกษตรตกต่ำ ซึ่งวงจรของปัญหาดังกล่าวหมุนเวียนต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน และเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ชุมชนและท้องถิ่น ไม่สามารถพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองได้อย่างแท้จริง จากปัญหาภาวะวิกฤตเศรษฐกิจประเทศไทยในปี พ.ศ. 2540 รัฐบาลจึงปรับเปลี่ยนนโยบายในการพัฒนาประเทศและจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 8-12 ที่ให้ความสำคัญกับคนและชุมชน เพื่อมุ่งสร้างผลผลิตมวลรวมความสุขให้เพิ่มขึ้น มากกว่าผลผลิตภักดิ์มวลรวมภายในประเทศด้านเศรษฐกิจ โดยใช้ “ทุนทางสังคม” เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนและชุมชน ซึ่งจะ使人เข้มแข็งชุมชนเกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริง

ความเข้มแข็งที่สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะความสามารถในการดำรงคงอยู่ของชุมชนท้องถิ่นได้ นักวิชาการมีความเชื่อว่า เพราะชุมชนท้องถิ่นมีทุนที่สำคัญคือ “ทุนทางสังคม” (Social Capital) (Putnam, 1993; Lindstrom, 2005, pp. 1527-1546; วรวิทย์ โรมรัตนพันธ์, 2548) ซึ่งเป็นวาทกรรมย่อยคำใหม่ในชุดวาทกรรม “ประชาสังคม” (Civil Society)

ที่พึงจะถูกนำเข้าสู่กระแสการพัฒนาของสังคมไทย “ทุน” ในที่นี้หมายถึง “คุณค่า” ในสังคมไทยซึ่งมีอยู่คู่กันมานานแล้ว “ทุนทางสังคม” เป็นนามธรรมหมายถึง ความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น ความสามัคคี รวมพลังเป็นจิตใจ เป็นจิตวิญญาณ เป็นความรู้ความสามารถเป็นพลังทางสังคมที่จะขับเคลื่อนเพื่อให้ก้าวไปข้างหน้า และเป็นฐานยึดโยงในยามที่ชุมชนและสังคมอาจอ่อนไหว จึงเป็นปัจจัยสำคัญและมีคุณค่ามากต่อกลุ่มคนต่อองค์กร ต่อชุมชน ประชาคม และสังคม (ปิ่นวิติ ศรีสุพรรณ, 2547; สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) ด้วยเหตุนี้ ทุนทางสังคมจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจและยอมรับมากขึ้นในปัจจุบัน ว่ามีส่วนสัมพันธ์กับการพัฒนาที่ยั่งยืนและคุณภาพชีวิตของประชาชน ทำให้คนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข พัฒนาการใช้ทุนทางสังคมจึงน่าจะเป็นทางออกให้กับการแก้ไข ปัญหาของสังคมไทย ดังกล่าว Jatuporn Luang-Ubol (2010) นักวิชาการส่วนใหญ่ประเมินว่า การที่ประเทศไทยต้องประสบวิกฤติปัญหาหลายด้าน แต่ก็ยังทำให้สังคมไทยดำรงอยู่ได้ไม่ล่มสลายหรือจนเกิดวิกฤติอย่างรุนแรง อาจเกิดจากทุนทางสังคมที่ดีงามของสังคมไทย แม้แต่ในประเทศบราซิล (Worms, 2009) ได้ทำการวิจัยพบว่า ทุนทางสังคมส่งผลต่อการพัฒนาในชุมชนมีรายได้ขึ้นและการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นผลมาจากปัจจัยทุนทางสังคมและงานวิจัยของสายไหม ไชยศิริพันธ์ (2561, หน้า 142-154) เห็นว่าประชาชนในชนบทสามารถมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชนโดยการใช้

ทุนทางสังคมในมิติต่างๆ เช่นเดียวกับงานของ ฤทัยรัตน์ รัตนสร้อย (2552) ได้พิจารณาทุนทางสังคมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่นไว้ 5 มิติสำคัญ ได้แก่ 1) มิติที่เป็นทุนของชุมชนหรือทุนสาธารณะ 2) มิติที่เป็นความสัมพันธ์ทางสังคม 3) มิติที่เป็นพลังชุมชนหรือสังคม 4) มิติที่เป็นวิถีคิดและระบบความรู้ 5) มิติที่เป็นระบบและกระบวนการทางสังคม

การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ.2560-2579 นั้น มีกรอบการพัฒนาระยะยาว เพื่อให้ประเทศสามารถบรรลุวิสัยทัศน์ที่ตั้งเป้าหมายไว้ โดยเป็นเป้าหมายที่ทางภาครัฐภาคเอกชนและประชาชนร่วมมือกันกำหนดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ เพื่อให้มีโอกาสนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขของประชาชนไทยทุกคน ให้บรรลุวิสัยทัศน์การนำประเทศไปสู่ความ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่จะต้องไม่ใช่ทรัพยากรที่เกินพอดี การผลิต การบริโภค จะต้องเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สอดคล้องกับกฎระเบียบของประชาคมโลก อีกทั้งมุ่งประโยชน์ส่วนรวมเพื่อความยั่งยืนและที่สำคัญคือประชาชนทุกภาคส่วน จะต้องยึดถือและปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความสุขที่ยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ดังนั้น การแก้ปัญหาและฟื้นฟูให้คนไทยและสังคมไทยกลับมาดำรงสถานะเดิมได้ จำเป็นต้องอาศัยทุนทางสังคมช่วยสนับสนุน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมจากประชาชนในท้องถิ่น ที่จะเป็แรงผลักดันให้เกิดการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำบนฐานของความไว้วาง

เชื่อใจ สายใยความผูกพันและวัฒนธรรมที่ดีงาม และสามารถพึ่งตนเองได้

เทศบาลตำบลป่าเมี่ยง ได้รับการยกฐานะและบริหารจัดการพื้นที่ตำบลป่าเมี่ยง ซึ่งเป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีเนื้อที่ประมาณ 159.36 ตารางกิโลเมตร หรือ 99,600 ไร่ ประกอบด้วย ชุมชนจำนวน 6 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านปางอั้น บ้านห้วยหม้อ บ้านแม่หวาน บ้านโป่งกุ่ม บ้านปางแฟน บ้านโป่งสามัคคี ประชากรทั้งหมดจำนวน 3,492 คน 1,438 ครัวเรือน และเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของชนเผ่า ทั้งชนไทลื้อ ชนเผ่าปกากะญอ ชนเผ่าขมุ และคนพื้นเมือง เป็นอีกหนึ่งชุมชนท้องถิ่นที่มีกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างเข้มแข็ง ด้วยลักษณะเด่นทุนทางสังคมในพื้นที่มีทั้งทุนบุคคล ทุนทางภูมิปัญญา ทุนวัฒนธรรมชุมชน ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทุนทางสถาบันสังคม และทุนเครือข่ายชุมชน ที่มีการประสานความร่วมมือกับเครือข่าย ทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ เข้ามาสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่น จึงส่งผลให้เทศบาลตำบลป่าเมี่ยง มีกระบวนการพัฒนาเทศบาลที่สอดคล้องกับวิถีของชุมชนและเมืองคักร หน่วยงานและบุคคลภายนอกเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 เป็นต้นมา อีกทั้งเทศบาลตำบลป่าเมี่ยงทำงานร่วมกับองค์กรในพื้นที่ 4 ภาคส่วนหลัก ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ท้องที่ (กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน) องค์กรภาคประชาชน (แกนนำกลุ่ม, แหล่งเรียนรู้) รวมถึงหน่วยงานภาครัฐทั้งภายในและภายนอก (สรุปบท

สัมภาษณ์นายกเทศมนตรีตำบลป่าเมี่ยง ลงสำรวจพื้นที่ วันที่ 18 มิถุนายน 2564)

จากเหตุผลที่กล่าวจะเห็นว่า วิธีชีวิตที่ส่งผ่านมายังทุนทางสังคมจนกลายมาเป็นความตึงแนวคิด ตลอดจนการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในการพัฒนาในมิติต่างๆ ของท้องถิ่น เป็นเรื่องที่ควรค่าแก่การศึกษา และหยิบยกมาเป็นประเด็นเพื่อให้เกิดการจัดการความรู้ โดยใช้กระบวนการสร้างคุณค่าจากทุนทางสังคมให้ชุมชนนั้นได้สานต่อตระหนักถึงการดำรงรักษาให้ชุมชนนั้นมีทุนทางสังคมอันดีงามเหล่านั้น และพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชนอยู่คู่สังคมสืบไป ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะดำเนินการวิจัยการจัดการความรู้ด้านทุนทางสังคมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในพื้นที่เทศบาลตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำเสนอกระบวนการสร้างคุณค่าจากทุนทางสังคมสู่การพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืนให้กับชุมชนเพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น และเป็นแนวทางหรือต้นแบบเพื่อประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการชุมชนในเชิงคุณค่าจากทุนทางสังคมของพื้นที่อื่นๆ ของประเทศต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อถอดบทเรียนการจัดการความรู้ด้านทุนทางสังคมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ผ่านมา

2. เพื่อวิเคราะห์ทุนทางสังคมที่แสดงสถานะและศักยภาพของชุมชนในการจัดการ

ความรู้ทุนทางสังคมแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น

3. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลป่าเมี่ยงเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งถึงการจัดการความรู้ด้านทุนทางสังคมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในพื้นที่เทศบาลตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่วิจัยคือ เทศบาลตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีความรับผิดชอบ 6 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 บ้านปางอัน, หมู่ที่ 2 บ้านห้วยหม้อ, หมู่ที่ 3 บ้านแม่หวาน, หมู่ที่ 4 บ้านโป่งกุ่ม, หมู่ที่ 5 บ้านปางแฟน, หมู่ที่ 6 บ้านโป่งสามัคคี ระหว่างเดือนกรกฎาคม 2564 ถึง เดือน เมษายน 2565 รวมระยะเวลา 10 เดือน โดยมีขั้นตอนการศึกษาดังต่อไปนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องตั้งแต่บุคคล สถาบัน กลุ่ม องค์กร บุคลากรภาครัฐที่รับผิดชอบ นักวิชาการ ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน และประชาชนในพื้นที่ ซึ่งสามารถจำแนกผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ 1) ตัวแทนจากกลุ่มปัจเจกบุคคล ประกอบด้วย นายกเทศมนตรีตำบล ปลัดเทศบาลตำบล หัวหน้าส่วนราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 10 คน

2) ตัวแทนจากกลุ่มองค์กร/หน่วยงานที่ทำงานในพื้นที่ ประกอบด้วย ประธาน คณะกรรมการ และสมาชิก กลุ่ม/ชมรม วิทยากรแหล่งเรียนรู้ จำนวน 20 คน 3) ตัวแทนกลุ่มประชาชนผู้สนใจในพื้นที่ จำนวน 30 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ 2 วิธี คือ 1) เป็นการรวบรวมศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จากแนวคิด ทฤษฎี ได้แก่ การจัดการองค์ความรู้ ทูทางสังคม ศักยภาพชุมชน และถอดบทเรียนชุมชนท้องถิ่น กระบวนการจัดทำแผนแม่บทชุมชน การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนความเข้มแข็งและยั่งยืน การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม การวิเคราะห์ นำข้อมูลเทศบาลตำบล โครงสร้าง ศักยภาพเทศบาลตำบลเพื่อการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม และ 2) เป็นการศึกษาภาคสนาม มีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมข้อมูลให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเป็นกรอบในการศึกษาและถอดบทเรียนชุมชนที่มีจุดมุ่งหมายเป็นหลัก ได้แก่ การสนทนากลุ่มโดยใช้แบบการสัมภาษณ์เชิงลึกในการระดมความคิดเห็นของกลุ่ม โดยใช้เทคนิค (Appreciation-Influence-Control: AIC) การระดมความคิดเห็นเพื่อเป็นแผนความรู้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในประเด็นต่างๆ ร่วมกับคนในท้องถิ่น ทั้งใช้แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างที่ได้กำหนดล่วงหน้าสำหรับใช้ประกอบการสัมภาษณ์ร่วมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่มย่อย และการประชุมแบบมีส่วนร่วม

ร่วมเป็นระดมสมองทำจะให้เกิดความเข้าใจสภาพ ศักยภาพ ความต้องการ แหล่งทุนทางสังคมในเรื่องราวต่างๆ ของชุมชนท้องถิ่น

เครื่องมือการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม โดยได้พัฒนาเครื่องมือหลักในการวิจัยจากกรอบคิด ทฤษฎี และสถานการณ์ปัจจุบันที่เกี่ยวข้องโดยมีเครื่องมือการวิจัยหลัก ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ในประเด็นทุนทางสังคม และการจัดการความรู้ทุนทางสังคม ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องที่ แกนนำชุมชน นักวิชาการหน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และภาคประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลป่าเมี่ยง และวิธีการสนทนากลุ่ม เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลป่าเมี่ยงเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม

กระบวนการวิจัย เป็นขั้นตอนอย่างมีส่วนร่วม โดยเริ่มต้นจากการร่วมวางแผนสำรวจและนำเสนอโจทย์วิจัย และจัดเวทีชุมชนในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหาของชุมชน ร่วมวางแผนเป้าหมายการขับเคลื่อนชุมชนท้องถิ่นอย่างเข้มแข็ง โดยสร้างกระบวนการจัดการความรู้ (KM) เริ่มจากการค้นหาตีความค่าการจัดการความรู้ทุนทางสังคมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น กำหนดเป้าหมายร่วมสำหรับการจัดการทุนทางสังคมและเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมดำเนินการประกอบด้วย 1) การศึกษาทุนทางสังคม 2) การเสริมสร้างตระหนักในการเห็นคุณค่า 3) การจัดการทุนทางสังคมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น และถอดบทเรียนการดำเนินงานเพื่อนำเสนอแนวทางการจัดทำยุทธศาสตร์การ

พัฒนาเทศบาลตำบลป่าเมี่ยงเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม

การวิเคราะห์ข้อมูล มีหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ การวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเก็บข้อมูลภาคสนาม มีการสำรวจพื้นที่ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มย่อย และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประกอบด้วยการวิเคราะห์สังเคราะห์บริบท ศักยภาพ ปัญหาความต้องการ โดยใช้เทคนิค (SWOT Analysis) การกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งการจัดทำแผนงาน กิจกรรมและโครงการ ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนา

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การจัดการความรู้ด้านทุนทางสังคมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ในพื้นที่เทศบาลตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ คณะผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อถอดบทเรียนการจัดการความรู้ของทุนทางสังคมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ผ่านมา โดยการสัมภาษณ์ สนทนากลุ่มย่อย และจัดเวทีระดมความคิดเห็น ค้นพบว่าเทศบาลตำบลป่าเมี่ยง ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลป่าเมี่ยง ซึ่งมีบริบทส่วนใหญ่ล้อมรอบไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำแม่กวัง ประกอบด้วย 6 หมู่บ้านที่อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ภายใต้วัฒนธรรมประเพณีความเชื่อของชนที่หลากหลาย คือ ไทลื้อ

ปกากะญอ ขมุ และคนพื้นเมือง จำนวน 1,438ครัวเรือน ประชากรรวม 3,492 คน (ข้อมูลเทศบาลตำบลป่าเมี่ยง) ซึ่งต่างก็มีวิถีในการดำรงชีวิตอยู่ในพื้นที่ต้นน้ำลำธารด้วยรูปแบบการเกษตรต่างๆ มาอย่างยาวนาน ตั้งแต่ตอนบนพื้นที่ซึ่งติดเขตจังหวัดเชียงราย มีการทำสวนเมืองผสมผสานการปลูกพืชไม้ผลเศรษฐกิจต่างๆ การเก็บหาของป่า และการทำนาทำสวนในพื้นที่ตอนล่างซึ่งมีระบบชลประทานรองรับ อีกทั้งยังมีการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจชุมชน ทั้งด้านการท่องเที่ยวและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่เพิ่มมากขึ้น

จากการศึกษาข้อมูลชุมชนเทศบาลตำบลป่าเมี่ยง คณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์บริบทชุมชน ศักยภาพความต้องการ โดยใช้เทคนิค (SWOT Analysis) เพื่อเป็นการกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นต่อไป สรุปได้ดังนี้

จุดแข็ง (Strength) สภาพทุนทางสังคมของชุมชนท้องถิ่น มีทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มั่นคง มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยความหลากหลายทางชีวภาพเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น มีทุนมนุษย์ซึ่งประกอบไปด้วยผู้นำชุมชนทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการที่เข้มแข็งให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น บนทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลายแต่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างผสมผสานและสันติ และอีกทั้งยังมีสถาบัน องค์กรทั้งในชุมชนและภายนอกชุมชน ที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนและผลักดันให้การพัฒนาบรรลุตามเป้าหมายในรูปแบบชุมชนพึ่งตนเอง

จุดอ่อน (Weakness) พื้นที่ป่าเทศบาล ตำบลป่าเมี่ยง มีเขตติดต่อกับพื้นที่ป่าหลายพื้นที่ ในด้านการป้องกันและปราบปรามการลักลอบ กระทำผิดกฎหมายและการเกิดไฟป่า ทำให้ยากต่อการดูแลและตรวจสอบ อีกทั้งการก่อสร้างเส้นทาง ถนนสายเชิงใหม่-เชิงราย ยังทำให้เกิดการชะล้างพังทลายของหน้าดิน ส่งผลให้คุณภาพน้ำมีตะกอน และขุ่นข้น ในสถานการณ์ปัจจุบันเยาวชนคนรุ่นใหม่สนใจใส่ใจในกิจกรรมทางศิลปะ วัฒนธรรม ท้องถิ่นน้อย เนื่องจากมีสื่อต่างๆ ที่น่าสนใจกว่า ส่วนการพัฒนาในด้านต่างๆ ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดนั้น ท้องถิ่นยังขาดการส่งเสริมให้มีการวิจัย หรือมีผู้เชี่ยวชาญที่จะให้ความรู้ด้านวิชาการและด้านการปฏิบัติอย่างถูกต้องและต่อเนื่อง ภายใต้ข้อจำกัดของงานส่งเสริมของส่วนราชการทั้งงบประมาณและระยะเวลา

โอกาส (Opportunity) นโยบายของรัฐ กิจกรรมโครงการของส่วนราชการที่มีความชอบทางที่หลากหลาย เอื้อประโยชน์ให้ท้องถิ่นสามารถออกแบบการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตไปสู่ชุมชนท้องถิ่นแห่งการพึ่งพาตัวเองอย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง เทศบาลตำบลป่าเมี่ยงเป็นเส้นทางผ่านไปสู่จังหวัดเชียงรายและลำปาง สามารถส่งเสริมในด้านเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนได้ในรูปแบบวิสาหกิจสู่รูปแบบธุรกิจเพื่อสังคม 5 ประเภท คือ ธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ธุรกิจพลังงานชุมชน ธุรกิจปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ธุรกิจหัตถกรรมพื้นบ้านชาวเขา และธุรกิจการแปรรูปผลผลิตการเกษตรและสมุนไพร สร้างความหลากหลายของกิจกรรมและเครือข่ายให้กว้างขวางครอบคลุมมากขึ้นและ

ภายใต้สถานการณ์การระบาดของไวรัสโคโรนา (Covid 19) ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นมีศักยภาพที่โดดเด่น ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับ การปรับตัวเรียนรู้และสร้างโอกาสเพื่อพัฒนารูปแบบของวิถีการค้าวิถีชีวิตแบบใหม่ด้วยการพึ่งตนเองและทุนชุมชน

นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมและความร่วมมือของผู้นำในตำบล แกนนำกลุ่มองค์กรและสมาชิกในชุมชน รวมทั้งหน่วยงานทุกภาคส่วนในพื้นที่ที่สามารถประสานบูรณาการกันอย่างดี จะทำให้การบริหารงานหรือการจัดการความรู้จากทุนทางสังคมในชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อุปสรรค (Threat) อุปสรรคภายในที่สำคัญคือ ความรู้ด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารสมัยใหม่ พบว่ามีช่องว่างเพิ่มขึ้นระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ จึงส่งผลต่อการประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพผลผลิตหรือการสร้างเศรษฐกิจชุมชนที่กว้างขวางหรือรูปแบบการจัดการที่ทันสมัย อีกทั้งปัญหาของประเทศชาติยังอยู่ในภาวะวิกฤติ ทั้งการเมืองการปกครองและเศรษฐกิจ ส่งผลทำให้ต่อเสถียรภาพในการบริหารจัดการขององค์กรไม่สอดคล้องกันและเกิดความล่าช้าของระบบโดยรวม และหน่วยราชการยังขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องเฉพาะ ทั้งทางด้านวิชาการและในทางปฏิบัติที่ต้องใช้เทคนิคขั้นสูง บางครั้งจึงไม่สามารถสนับสนุนหรือหนุนเสริมความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นได้

2. วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ทุนทางสังคมที่แสดงสถานะและศักยภาพของชุมชนในการจัดการความรู้ทุนทางสังคมแบบมีส่วนร่วม

ของภาคประชาสังคมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น จากการศึกษาพบว่าทุนทางสังคมและศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นมีรายละเอียดดังนี้

1. การกระจายตัวของทุนทางสังคมและศักยภาพของชุมชน พบว่า เทศบาลตำบลป่าเมี่ยงมีทุนและศักยภาพต่างๆ ประกอบด้วย 1) ทุนบุคคลมีผู้นำ แกนนำที่มีความรู้ความสามารถและอาสาสมัครด้านต่างๆ ที่เข้มแข็ง รวม 150 คน 2) แหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตและเศรษฐกิจชุมชนในเทศบาลตำบล 25 แหล่งเรียนรู้ 3) หน่วยงานและองค์กรภาคีที่มีบทบาทในการร่วมหนุนเสริมการทำงานที่สำคัญภายในเทศบาลตำบล จำนวน 30 แห่ง 4) แหล่งสาธารณะประโยชน์ที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน จำนวน 9 แห่ง และ 5) หมู่บ้านจัดการตนเอง 6 หมู่บ้าน

2. ระบบและแหล่งเรียนรู้ในเทศบาลตำบลป่าเมี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการจัดการชุมชนประกอบด้วย 6 ระบบ 34 แหล่งเรียนรู้โดยกระจายตัวครบทั้ง 6 หมู่บ้าน ดังนี้ 1) ระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วม มุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม ภายใต้การสร้างความร่วมมือกับองค์กร ภาคี โดยยึดหลักการบริหารจัดการตำบลบนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการศึกษาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งเชื่อว่า “ทุกการพัฒนา ต้องมีพลังจากหลายภาคส่วน” จึงจะทำให้เกิดประสิทธิภาพและยั่งยืนใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน พัฒนางาน และสร้างจิตสาธารณะใน

การทำงานร่วมกัน จนเกิดเป็นแหล่งเรียนรู้ 3 แหล่ง คือ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติดงเย็น ศูนย์เรียนรู้น้ำพุร้อนธรรมชาติดอยสะเก็ด และโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลป่าเมี่ยง 2) ระบบเกษตรผสมผสานในพื้นที่ต้นน้ำลำธารและเศรษฐกิจพอเพียงเกิดจากการน้อมนำแนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในระดับบุคคล ชุมชนและครอบครัว จนเกิดการรวมกลุ่ม เพื่อสร้างงานและกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละชุมชน จนนำมาสู่การพัฒนาาระบบเกษตรปลอดภัยและพอเพียง โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในแต่ละชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผ่านการร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแลกเปลี่ยนในสิ่งที่จะสร้างประโยชน์สุขให้กับส่วนรวม ประกอบด้วยแหล่งเรียนรู้สำคัญ 10 แหล่ง คือ (1) กลุ่มเกษตรผสมผสานในพื้นที่ต้นน้ำลำธาร (2) กลุ่มเพาะเห็ดหอม (3) กลุ่มอนุรักษ์ไม้ไผ่และการแปรรูป (4) กลุ่มปุ๋ยหมักชีวภาพ (5) กลุ่มแปรรูปอาหารและสมุนไพร (6) กลุ่มขยายไม้ผล ไม้ดอก ไม้ประดับ (7) กลุ่มจัดการของป่าและผืนธรรมชาติ (8) กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้านชาวเขา (9) กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์ข้าวท้องถิ่น และ (10) กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 3) ระบบการเรียนรู้และถ่ายทอดขยายผลของเด็กและเยาวชน จากการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนทำให้เกิดการสร้างการเรียนรู้ทั้งเด็กเล็ก เยาวชน และประชาชนในพื้นที่ โดยปลูกฝังให้เด็กมีคุณธรรม มีความรัก และเป็นผู้สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน ส่งเสริมความกล้าคิด กล้าแสดงออก สร้างกิจกรรมให้เด็กและเยาวชนได้เข้าร่วมในเวลา ที่ว่างจากการเรียน และสร้างให้เด็กและเยาวชนได้

เรียนรู้การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของชุมชน เกิดเป็นแหล่งเรียนรู้ 3 แหล่ง ได้แก่ (1) ค่ายลูกเสือ และสิ่งแวดล้อมดงเย็น (2) ชมรมกีฬาต้านยาเสพติด และ (3) ชมรมวิถีไทลื้อ (4) ระบบสวัสดิการชุมชนและสุขภาพอนามัย เริ่มมาจากปัญหาหนี้สิน และการกู้เงินนอกระบบของคนในชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดความตื่นตัว และร่วมกันแก้ไขปัญหาเงินหมุนเวียนของชุมชนด้วยตนเอง จึงเกิดแรงขับเคลื่อนของแกนนำที่มีจิตอาสาผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยผ่านเวทีระดม ความคิด จนเกิดกลุ่มออมทรัพย์ที่เป็นกองทุนสนับสนุนให้ชุมชนมีเงินทุนหมุนเวียนเพื่อการประกอบอาชีพ และเกิดเป็นแหล่งเรียนรู้ 4 แหล่ง ครอบคลุมทั้ง 6 หมู่บ้าน คือ (1) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต (2) กองทุนขจัดความยากจน (3) กองทุนหมู่บ้าน และ (4) กลุ่มฅาปนกิจสงเคราะห์หมู่บ้าน ส่วนระบบสุขภาพอนามัย เน้นการดูแลสุขภาพชุมชนโดยชุมชนผ่านสมาชิกอาสาสมัครจิตอาสา ที่ช่วยลดขั้นตอนและภาระรายจ่ายในการดูแลสุขภาพ ทำให้เกิดแหล่งเรียนรู้ 4 แหล่ง คือ (1) กองทุนหลักประกันสุขภาพตำบลป่าเมี่ยง (2) ชมรมหมอยาและสมุนไพรพื้นบ้าน (3) กลุ่มออกกำลังกายแม่บ้านตำบลป่าเมี่ยง และ (4) ชมรมนวดแผนโบราณเพื่อสุขภาพ

3. ชุมชนมีการจัดการตนเอง จากการค้นหาทุนทางสังคมและศักยภาพของตำบล โดยใช้กระบวนการวิจัยชุมชน (RECAP) และการพัฒนาระบบข้อมูลตำบล (TCNAP) ร่วมกับการคืนข้อมูลให้กับชุมชน พบว่า ในเทศบาลตำบลป่าเมี่ยงมีอัตลักษณ์เฉพาะในการจัดการตนเองแต่ละหมู่บ้าน ดังนี้ 1) หมู่บ้านจัดการตนเองด้านการ

พัฒนารูปแบบวิถีการเกษตรบนพื้นที่ต้นน้ำลำธาร บ้านปางอ้นปางน้ำฤ หมู่ที่ 1 เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ต้นน้ำยอดดอยนางแก้ว ติดต่อเขตอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีวิถีชีวิตดั้งเดิมในการพึ่งพิงป่าโดยระบบการเพาะปลูกที่หลากหลายในสวนเมี่ยง ทั้งกาแฟ พลับ ลิ้นจี่ (นางแล) ซึ่งเป็นพืชท้องถิ่นทรงคุณค่า ผลไม้ต่างๆ และการเพาะเห็ดหอม โดยเป็นชุมชนหนึ่งที่เข้มแข็งในการดำรงวิถีชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และมีการขยายองค์ความรู้และถ่ายทอดแนวปฏิบัติให้แก่หมู่บ้านอื่นๆ และบุคคลภายนอกที่สนใจเข้ามาศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมากมาย 2) หมู่บ้านจัดการตนเองด้านรูปแบบการจัดการของป่าและอนุรักษ์ไม้ไผ่เพื่อเศรษฐกิจชุมชน บ้านห้วยหม้อ หมู่ที่ 2 โดยเป็นชุมชนที่มีป่าล้อมรอบ และพึ่งพิงความหลากหลายจากชีวภาพป่าไม้เป็นรายได้เสริม ได้แก่ ผักหวาน หน่อไม้ เห็ดนานาชนิด สัตว์และแมลง ทำให้ชุมชนมีกิจกรรมในครัวเรือนที่หลากหลาย รวมทั้งการออกแบบผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ที่ได้มีการปลูกเสริมและดูแลของแต่ละครัวเรือน เช่น โซฟา กังหันน้ำ ทำให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน 3) หมู่บ้านจัดการตนเองด้านรูปแบบเศรษฐกิจการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ บ้านแม่หวาน หมู่ที่ 3 เป็นชุมชนที่มีการธุรกิจรีสอร์ทและการจัดสวนที่สำคัญชุมชนหนึ่ง ทำให้คนในชุมชนสามารถนำทักษะและประสบการณ์จากการทำงานในรีสอร์ท มาสร้างอาชีพเพาะกล้าไม้ดอกไม้ประดับ และยังได้รับการสนับสนุนด้านการตลาดจากรีสอร์ทในพื้นที่ ทำให้ชุมชนมีโอกาสในการเข้าถึงตลาดที่หลากหลาย และสามารถบริหารจัดการเศรษฐกิจในชุมชนอย่าง

เข้มแข็ง อีกทั้งยังสามารถดำเนินการควบคู่ไปกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างเข้มข้น เช่น การป้องกันและควบคุมไฟป่า การบริหารจัดการน้ำ เป็นต้น 4) หมู่บ้านจัดการตนเองด้านรูปแบบวิถีการเกษตรระบบชลประทานและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านโป่งกุ่ม หมู่ที่ 4 ซึ่งเป็นหนึ่งในสองหมู่บ้านของตำบลป่าเมี่ยงที่มีพื้นที่ราบสำหรับการทำนาระบบชลประทาน โดยมีการรักษาพันธุ์ข้าวและพืชพันธุ์ท้องถิ่น และการพัฒนาอาชีพที่หลากหลาย ได้แก่ การเพาะเลี้ยงกบ การเพาะเห็ดหอม การผลิตกาแฟ การแปรรูปผลผลิตการเกษตรและสมุนไพร การอนุรักษ์ไม้ไผ่แบบครบวงจร และมีการจัดตั้งกลุ่มแกนนำเพื่อร่วมบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดงเย็น และดูแลความเรียบร้อยของกิจการร้านอาหาร ร้านกาแฟ และรีสอร์ทในพื้นที่ด้วย 5) หมู่บ้านจัดการตนเองด้านรูปแบบวิถีชีวิตและวัฒนธรรมปกากะญอ บ้านปางแฟน หมู่ที่ 5 เป็นชุมชนที่มี 4 กลุ่มบ้านประกอบด้วยคนพื้นเมืองและชนเผ่าปกากะญอ ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถทำงานอย่างบูรณาการ ทำให้ชุมชนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และสามารถดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมของตนเอง มีการสืบสานพัฒนาและต่อยอดภูมิปัญญาดั้งเดิมให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่นที่มีคุณค่าความหมาย เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นด้วย และ 6) หมู่บ้านจัดการตนเองด้านรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการแปรรูปผลผลิตในชุมชนบ้านโป่งสามัคคี หมู่ที่ 6 ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่เป็นแหล่งโป่งน้ำร้อน โดยชาวบ้านใช้ประโยชน์โดยแบ่งเป็น 2 โซน คือ โซนสำหรับใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยว

พักผ่อน ส่วนโซนที่ชาวบ้านใช้ประโยชน์ร่วมกันในชุมชน คือ การต้มหน่อไม้เพื่อจำหน่าย ในการก่อสร้างและพัฒนาสถานที่โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากจังหวัดเชียงใหม่ผ่านการประสานงานของเทศบาลตำบลป่าเมี่ยง โดยมีตัวแทนชุมชนร่วมกันเป็นคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำพุร้อน นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่เกิดการแปรรูปและพัฒนาของชุมชนทั้งภาคการเกษตร หัตถกรรม การฝีมือ และสมุนไพร อีกทั้งยังมีกลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยวโฮมสเตย์อีกด้วย

3. วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลป่าเมี่ยง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม จากผลการศึกษาข้างต้นส่งผลให้คณะผู้วิจัย นักวิจัย ชุมชน ผู้นำ แกนนำ และนักวิชาการ ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการนำข้อมูลมาใช้ต่อยอดโดยนำมาวิเคราะห์ วางแผนจัดกิจกรรม โครงการ และแผนงานในการพัฒนาเทศบาลตำบลป่าเมี่ยง จึงมีแนวทางการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลป่าเมี่ยงเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น 4 ยุทธศาสตร์ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1: การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนบนฐานวัฒนธรรมท้องถิ่น แนวทางที่ 1.1 การอนุรักษ์ป้องกันฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างบูรณาการ แนวทางที่ 1.2 การจัดการองค์ความรู้ นวัตกรรม เทคโนโลยีฐานข้อมูลสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น แนวทางที่ 1.3 การสร้าง

ศักยภาพและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่สร้างผลกระทบ

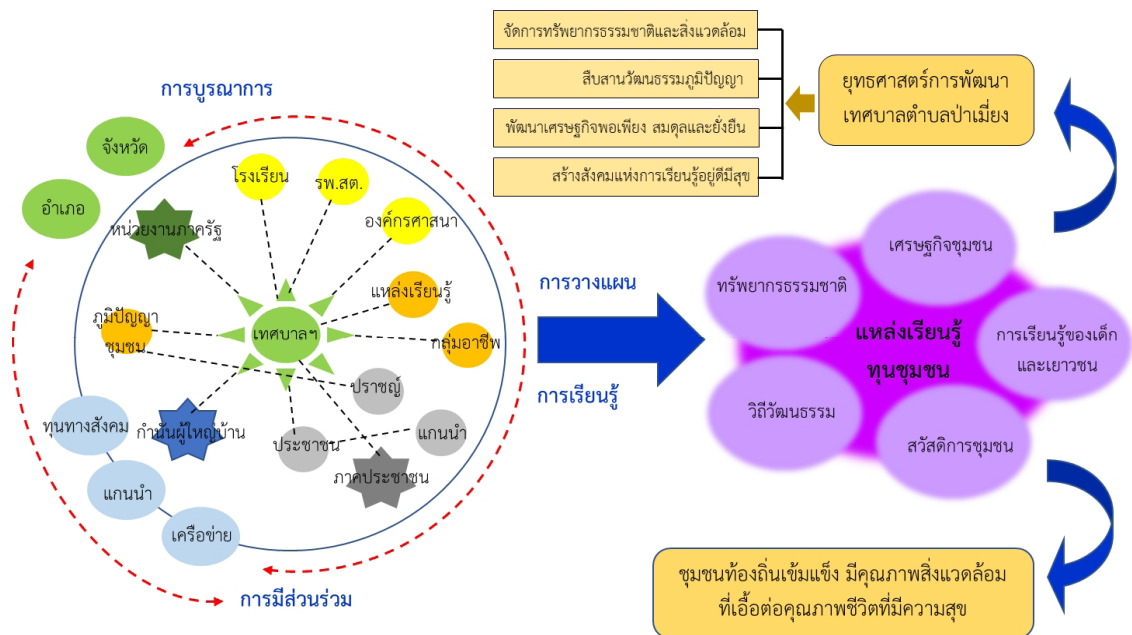
ยุทธศาสตร์ที่ 2: การสืบสานวัฒนธรรมจารีต ประเพณี และภูมิปัญญา แนวทางที่ 2.1 การอนุรักษ์ ส่งเสริม และสืบสานประเพณีท้องถิ่นตามวิถีชุมชน แนวทางที่ 2.2 การส่งเสริมคุณค่าศักยภาพปราชญ์ชุมชนให้สามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านแบบการเรียนรู้สู่ชุมชนเข้มแข็งโดยสร้างกระบวนการเรียนรู้รูปแบบที่หลากหลาย แนวทางที่ 2.3 การจัดการองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์ที่ 3: การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างพอเพียง สมดุล และยั่งยืน แนวทางที่ 3.1 การพัฒนาอาชีพ วิสาหกิจชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน แนวทางที่ 3.2 การพัฒนาความรู้และการจัดการด้านเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มคุณภาพการผลิตและแปรรูปให้มีมูลค่าเพิ่มตามศักยภาพของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมชุมชน แนวทางที่ 3.3 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบนฐานวัฒนธรรมท้องถิ่น แนวทางที่ 3.4 การสร้าง

และพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนให้เชื่อมโยงสู่ภูมิภาคต่างๆ

ยุทธศาสตร์ที่ 4: การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และอยู่ดีมีสุข แนวทางที่ 4.1 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่ดีโดยบูรณาการความร่วมมือทุกภาคส่วน แนวทางที่ 4.2 การเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน สร้างสภาพแวดล้อมที่ดี และพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสุขภาพของคนในชุมชน แนวทางที่ 4.3 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม การจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบให้เยาวชน ประชาชนใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศเชิงสร้างสรรค์ ดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข

จากผลการศึกษาเรื่องการจัดการความรู้จากทุนทางสังคมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในพื้นที่เทศบาลตำบลป่าเมี่ยง อำเภอต๋อยสะแก จังหวัดเชียงใหม่ จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกต และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จึงได้คำตอบตามวัตถุประสงค์วิจัย และก่อให้เกิดข้อคิดใหม่ๆ ที่นำไปสู่การเสริมสร้าง การปรับเปลี่ยน การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและสร้างองค์ความรู้ที่นำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างยั่งยืน จึงนำมาสู่สรุปตามแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 การจัดการความรู้ด้านทุนทางสังคมเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่นเทศบาลตำบลป่าเมี่ยง

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาการจัดการความรู้ด้านทุนทางสังคมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในพื้นที่เทศบาลตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลประกอบด้วยดังนี้

บริบทพื้นที่เทศบาลตำบลป่าเมี่ยงส่วนใหญ่ล้อมรอบไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกลุ่มน้ำแม่กวัง ประกอบด้วย 6 หมู่บ้านที่มีวิถีในการดำรงชีวิตอยู่ในพื้นที่ต้นน้ำลำธารด้วยรูปแบบที่หลากหลายมาอย่างยาวนาน ลักษณะทางสังคมแบบพหุวัฒนธรรม โดยชุมชนท้องถิ่นมีทุนทางสังคมที่สำคัญ ประกอบด้วย (1) ทุนบุคคล (2)

ทุนแหล่งเรียนรู้ องค์กรชุมชน (3) ทุนหน่วยงานภาคีเครือข่าย (4) ทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น (5) ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (6) ทุนชุมชนจัดการตนเอง ซึ่งส่งผลให้ชุมชนมีการเรียนรู้ การปรับตัว สามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางกระแสการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสามารถมีการจัดการความรู้ทุนทางสังคมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่น ซึ่งผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์คล้ายคลึงกับทุนทางสังคมที่ปรากฏอยู่ในสังคมโดยทั่วไป ดังเช่นแนวคิดของประเวศ วะสี (2542) ไมตรี อินทร์เริยะ (2560, หน้า 14-25) ฤทัยรัตน์ รัตนสร้อย (2552) ได้กล่าวถึงทุนทางสังคมเกิดจากการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ บนฐานของความไว้วางใจเชื่อใจสยโย ความผูกพัน

และวัฒนธรรมที่ดำรงของสังคมผ่านระบบความสัมพันธ์ในสังคม ได้แก่ คน สถาบัน วัฒนธรรม และองค์ความรู้ ซึ่งทุนเหล่านั้นนำไปสู่พลังทางสังคมที่จะแก้ปัญหาต่างๆ ได้ และมีพลังในการขับเคลื่อนและจัดการทุนชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนได้ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานวิจัยของพระปลัดประพนธ์ สุภาโต พระมหาประกาศิต สิริเมธ และทินกฤตพัชร รุ่งเมือง (2563) ได้ศึกษาถึงทุนทางสังคมกับการพัฒนาชุมชนวัดสำโรง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่า การจัดการทุนทางสังคมเพื่อนำต้นทุนการพัฒนาชุมชนแบบส่วนรวมภายใต้ตามบริบทของชุมชน โดยมีทุนทางสังคมที่สำคัญ ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนธรรมชาติ ทุนการเงิน ทุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับวิทยา สุจริตธนารักษ์ และคณะ (2560, หน้า 205-211) ได้ทำศึกษาการใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อพัฒนาทุนทางสังคม: กรณีศึกษาชุมชนพื้นที่ภาคกลาง ซึ่งผลงานวิจัยพบว่า การใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อพัฒนาทุนทางสังคมในชุมชนแต่ละด้านมีรูปแบบดังนี้ 1) ด้านการถ่ายทอดความรู้ เป็นการส่งเสริมกระบวนการถ่ายทอดความรู้และการเรียนรู้ในการพัฒนาทุนทางสังคม 2) ด้านองค์ความรู้ เป็นการเรียนรู้ของชุมชน องค์ความรู้ และแหล่งเรียนรู้ของชุมชน 3) ด้านวิธีการและกระบวนการถ่ายทอดความรู้เป็นการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาทุนทางสังคมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน 4) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้นำชุมชนมีบทบาทหลักในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน 5) ด้านจุดมุ่งหมายของความรู้ ผู้นำทางสังคมมีบทบาทสำคัญที่สำคัญในการดำเนินการถ่ายทอด

องค์ความรู้ การกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนมีจิตสำนึกในการพึ่งพาตนเอง ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบในชุมชนของตนเอง นอกจากนั้นสอดคล้องงานของพิชชา บัวแย้ม, ประสงค์ ตันพิชัย และสันติ ศรีสวนแดง (2560, หน้า 664-681) ได้นำเสนอการดำรงอยู่ของทุนทางสังคมในชุมชนลุ่มน้ำมูลตอนล่าง: กรณีศึกษาตำบลโพธิ์ศรี อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอุบลราชธานี พบการดำรงอยู่ของทุนทางสังคมนั้นพบใน 6 มิติ 1) มิติทรัพยากรมนุษย์ 2) ทรัพยากร ธรรมชาติ 3) สถาบันสังคม 4) วัฒนธรรมประเพณี 5) กลุ่ม/ภาคีเครือข่าย และ 6) ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งล้วนแล้วมีความสัมพันธ์ลักษณะพึ่งพาอาศัยกันและกันและทุนทางสังคมที่สามารถดำรงอยู่อย่างเข้มแข็งมีความยั่งยืนต้องอาศัยศักยภาพของมนุษย์ที่มีกลไกทั้งเป็นผู้สร้าง ผู้รักษา ผู้ขับเคลื่อนให้เกิดความสัมพันธ์ขึ้นตามกิจกรรมเชิงบูรณาการสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวาสนา มะลินิน, สัมพันธ์ สุกใส และนิตยา ปุระชาติ (2562, หน้า 53-63) ได้ศึกษาการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของทุนทางสังคมในชุมชนบ้านหัวอ่าว อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม ได้ค้นพบว่า ทุนทางสังคมในชุมชนมีอยู่หลายประเภท ได้แก่ ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ทุนบุคคลทุนกลุ่มหรือองค์กร ทุนเครือข่ายและเครือข่าย สิ่งสำคัญที่ทำให้ทุนทางสังคมเกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้ในชุมชน ได้แก่ การมีจิตสาธารณะ และความเอื้ออาทรรวมถึงความไว้วางใจต่อกันของคนในชุมชนที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นช่วยสืบสานทุนให้คงอยู่ต่อไป นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับบทความวิจัย

ของตรงกมล สนามเขต และนิตยา กาบจันทร์ (2565, หน้า 129-144) พบว่า การพัฒนาศักยภาพของทุนชุมชนในพื้นที่ศึกษา 3 อำเภอของจังหวัดอุดรดิตถ์ มีสถานภาพทุนชุมชนและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่ทำให้ทุนดำรงอยู่และเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน ซึ่งมีองค์ประกอบทุนชุมชนที่เข้มแข็ง ได้แก่ ทุนบุคคล ทุนสถาบัน กองทุนชุมชน ทุนทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ทุนทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ผลจากศึกษาแนวทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลป่าเมี่ยงเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม เป็นยุทธศาสตร์ที่จัดทำขึ้นภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมจากทุกภาคส่วนในสังคมที่ได้รวมพลังร่วมกันระดมความคิด กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ เป้าหมาย ตัวชี้วัดแผนงานและโครงการ และได้พิจารณาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคแล้ว จึงได้กำหนดแนวทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาที่จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างสมดุลมีคุณภาพและยั่งยืน ด้วยการเสริมสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลตำบลป่าเมี่ยง ให้อยู่ดีมีสุข รวมถึงการขับเคลื่อนในการจัดการทุนทางสังคมสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้กลายเป็นชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืน ซึ่งผลงานวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564) ได้กำหนดทิศทางยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจฐานรากมั่นคงและชุมชนพึ่งตนเองได้ มีแผนยุทธศาสตร์

ดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างสรรค์ชุมชนให้พึ่งตนเองได้อยู่เป็นสุข ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมเศรษฐกิจรากให้ขยายตัว ยุทธศาสตร์ที่ 3 เสริมสร้างทุนชุมชนให้มีประสิทธิภาพและมีธรรมาภิบาล ยุทธศาสตร์ที่ 4 เสริมสร้างองค์กรให้มีขีดสมรรถนะสูง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ประกอบกับยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนประเทศไทยให้มีความเข้มแข็ง มั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนในยุทธศาสตร์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) แผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับทัศนะของวนิดา เสร็จกิจ (2563, หน้า 81-106) ได้กล่าวถึงแผนยุทธศาสตร์เป็นการขับเคลื่อนและจัดการทุนทางสังคมสู่การพัฒนาชุมชนให้กลายเป็นชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็งนั้น ต้องมีการกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม สอดคล้องกับรายงานวิจัยของขวัญนภา สุขคร และคณะ (2562) ได้ศึกษากระบวนการสร้างคุณค่าจากทุนทางสังคมวัฒนธรรมสู่การพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชนตำบลผาบึง อำเภอแม่พริก จังหวัดลำปาง ผลงานวิจัยพบว่า มีการกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และแผนยุทธศาสตร์ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ คือ 1) การจัดการองค์ความรู้ชุมชนและการบูรณาการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนโดยใช้กระบวนการเชิงคุณค่าเป็นฐานในการพัฒนา 2) เสริมสร้างศักยภาพการจัดการชุมชนเชิงสร้างสรรค์และนวัตกรรม วิถีอัตลักษณ์ 3) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนโดยใช้ฐานภูมิปัญญาของชุมชน และ 4) เสริม

สร้างความเข้มแข็งและพัฒนาชุมชนในทุกมิติอย่างสมดุล โดยใช้ฐานภูมิปัญญาและนวัตกรรม

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการศึกษาในครั้งนี้

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งระดับตำบล จังหวัด หรือหน่วยงานส่งเสริมภาคราชการ ต้องตระหนักถึงความสำคัญและมีนโยบายในการขับเคลื่อนกระบวนการสร้างคุณค่าทุนทางสังคมหรือทุนชุมชนวิถีอย่างชัดเจน เพื่อนำไปสู่การผลักดันให้เกิดการพัฒนาที่เข้มแข็งและยั่งยืนอย่างแท้จริง และมีความต่อเนื่องโดยการบรรจุไว้ในแผนงานโครงการของส่วนราชการ หรือข้อบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และพัฒนากลไกและเครื่องมือในการสนับสนุนให้เกิดการทำงานอย่างบูรณาการที่มีเป้าหมายอย่างต่อเนื่องและชัดเจน

1.2 ข้อเสนอการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ หน่วยงานหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีบทบาทหลักในการบริหารจัดการ การสร้างความเข้าใจ แก้ไขปัญหา และพัฒนารูปแบบกิจกรรมการพัฒนาบนฐานทุนทางสังคม โดยสร้างผู้นำหรือพัฒนาภาวะผู้นำในระดับแนวหน้าให้เป็นการอย่างมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และให้เชื่อมโยงการทำงานของทุกระดับในพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 งานวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นในการศึกษาในมิติในเชิงคุณค่าและนำเสนอในเชิงคุณภาพ หากมีผู้ที่สนใจจะศึกษากรอบแนวทางในการวิเคราะห์เชิงคุณค่าที่สามารถวิเคราะห์ในเชิงสถิติ เพื่อเป็นดัชนีวัดมูลค่าเพิ่มในมิติต่างๆ ของชุมชนที่เกิดจากกระบวนการเชิงคุณค่า ซึ่งจะเป็นประเด็นที่น่าสนใจในการวิจัยต่อยอดและพัฒนาโครงการต่อไป

2.2 งานวิจัยชิ้นนี้ มุ่งเน้นศึกษาในมิติกระบวนการสร้างคุณค่าชุมชนวิถีสู่การพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชนตำบลป่าเมี่ยง หากมีผู้ที่สนใจจะศึกษาในลักษณะเดียวกันนี้ในพื้นที่อื่น ก็จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อกระบวนการสร้างคุณค่าจากทุนทางสังคมวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ด้วย ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาในภาพรวมที่ยั่งยืนได้

7. องค์กรความรู้ที่ได้รับ

จากผลการศึกษาและการอภิปรายผลมาทั้งหมด จะเห็นว่าการจัดการความรู้ด้านทุนทางสังคมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในพื้นที่เทศบาลตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปเป็นความคิดรวบยอดให้เห็นถึงองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญภา สุขคร และคณะ. (2562). กระบวนการสร้างคุณค่าจากทุนทางสังคมวัฒนธรรม สู่การพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชน ตำบลผาปิ้ง อำเภอแม่พริก จังหวัดลำปาง. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- ฤทัยรัตน์ รัตนสร้อย. (2552). พลวัตทุนทางสังคมกับความเข้มแข็งของชุมชน: กรณีศึกษาบ้านจำรุง ตำบลเนินฆ้อ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรพัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ตรงกมล สนามเขต และนิตยา กาบจันทร์. (2565). แนวทางการเสริมสร้างทุนชุมชนให้เข้มแข็งสู่การกำหนดปัจจัยแห่งความสำเร็จ จังหวัดอุดรธานี. วารสารวิจัยวิชาการ, 5(1), 129-144.
- ประเวศ วะสี. (2542). ชุมชนเข้มแข็งทุนทางสังคมของไทย: หนังสือชุดชุมชนเข้มแข็ง ลำดับที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม ธนาคารออมสิน.
- ปิ่นวดี ศรีสุพรรณ. (2547). วาทกรรมทุนทางสังคม: กระบวนการสร้างแนวคิดและปฏิบัติการในบริบทการพัฒนาประเทศ (พ.ศ. 2540-2546). (วิทยานิพนธ์หลักสูตรสังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พิชชา บัวแย้ม, ประสงค์ ตันพิชัย และสันติ ศรีสวนแดง. (2560). การดำรงอยู่ของทุนทางสังคมในชุมชน
กลุ่มน้ำมูลตอนล่าง: กรณีศึกษาตำบลโพธิ์ศรี อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสาร
มนุษย สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 10(1), 664-681.
- พระปลัดประพจน์ สุภาโต, พระมหาประกาศิต สิริเมโธ และทินกฤตพัชร รุ่งเมือง. (2563). *ทุนทางสังคม
กับการพัฒนาชุมชนวัดลำโรง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มานิตตา ชานูไชย. (2563). *แนวทางการพัฒนาประเทศไทยสู่ความสมดุลและยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์
ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.
- ไมตรี อินทรีย์ยะ. (2560). ทุนทางสังคม. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์*, 9(2), 14-25.
- วรุฒิ โรมรัตน์พันธ์. (2548). *ทุนทางสังคม*. กรุงเทพฯ: โครงการสร้างเสริมการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.
- วาสนา มะลินิน, สัมพันธ์ สุโกโส และนิตยา ปุระชาติ. (2562). การเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของทุนทางสังคม
ในชุมชนบ้านหัวอ่าว อำเภอสามปราน จังหวัดนครปฐม. *วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคล
สุวรรณภูมิ*, 1(1), 53-63.
- วิทยา สุจริตธนาภิรักษ์ และคณะ. (2560). การใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อพัฒนาทุนทางสังคม: กรณีศึกษา ชุมชน
พื้นที่ภาคกลาง. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 9(2), 205-211.
- วนิดา เสรีกิจ. (2563). การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทของการพัฒนาประเทศ. *วารสาร
เศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา*, 8(1), 81-106.
- สายไหม ไชยศิริพันธ์. (2561). ทุนทางสังคมในกระบวนการแผนชุมชน บ้านมันแกว อำเภอกุดรัง จังหวัด
มหาสารคาม. *วารสารชุมชนวิจัย*, 12(ฉบับพิเศษ), 142-154.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และการปฏิรูปประเทศ*. เข้าถึงได้จาก [https://
planning.tu.ac.th/uploads/planning/pdf/plan/plan20.pdf](https://planning.tu.ac.th/uploads/planning/pdf/plan/plan20.pdf)
- สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *การพัฒนาทุนทางสังคมของประเทศไทย*.
กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Lindstrom, M. (2005). Ethnic differences in social participation and social capital in Malmo,
Sweden: a population-based study. *Social Science & Medicine*, 60(7), 1527-1546.

- Luang-Ubol J. (2010). *Effects of Social Capital on the Psychosocial Wellbeing Among Thai Adolescents in the Northeast Region of Thailand*. (Doctor of Philosophy). Bangkok: National Institute of Development Administration.
- Putnam, R. D. (1993). *Making democracy Work*. Princeton: Princeton University Press.
- Worms, J. (2009). *Evaluating Social Capital as It Affects Community Development in the Favelas of Rio de Janeiro*. (Master's thesis). Washington D.C.: George Washington University.